Cum să vă dresaţi câinele

De la corespondentul nostru din Mexic

„CÂINELE meu nu vine când îl chem!“ „Câinele meu latră de se plâng vecinii.“ „Câinele meu sare întotdeauna pe mine şi pe musafiri.“ Supăraţi, stăpânii unor astfel de câini se întreabă: „Ce pot să fac?“

Răspunsul ar putea fi: Dresaţi-l, mai bine zis învăţaţi-l să răspundă la comenzi simple. Desigur, cel mai bine este să începeţi educarea câinelui când e încă mic. Dar şi câinii mari pot să înveţe! Marcos din Mexic, un specialist în dresajul câinilor, spune: „Vârsta minimă la care poate fi dresat un câine este patru luni, iar cea maximă e cinci ani. Dar i-am învăţat comenzile de bază şi pe cei de zece ani“.

Câinii sunt animale inteligente. Unii au fost dresaţi să găsească droguri şi explozibil, alţii să-i ajute pe cei cu handicap fizic şi chiar să meargă în misiuni de căutare şi salvare a persoanelor dispărute. Dar cum vă puteţi dresa câinele ca să asculte de dumneavoastră?

Zestrea genetică

Mai întâi de toate trebuie să ştiţi câte ceva despre zestrea genetică a câinelui dumneavoastră. Câinii, ca şi lupii, au simţul ierarhiei. Ei au tendinţa înnăscută de a trăi în haită şi de a se supune unui conducător. Familia dumneavoastră este „haita“ câinelui, iar el trebuie să înţeleagă că dumneavoastră sunteţi conducătorul.

Într-o haită de lupi, conducătorul îşi alege cel mai cald şi mai bun loc pentru dormit. El mănâncă întotdeauna înaintea celorlalţi. Aşadar, dacă îi permiteţi să doarmă în patul dumneavoastră sau să se urce pe mobilă, câinele poate trage concluzia că el este şeful. La fel se poate întâmpla şi dacă îi daţi să mănânce bucate gustoase direct de pe masă.

Încă de mic, căţelul poate învăţa să vi se supună. Cum anume? Încercaţi să-i susţineţi privirea până când se uită în altă parte. O bună metodă pentru a-l pune într-o poziţie de inferioritate este să-l frecaţi pe burtică în timp ce stă culcat pe spate. Dacă vă dă bătaie de cap şi nu se opreşte când îi spuneţi „Nu!“, încercaţi să-l ignoraţi sau să ieşiţi din încăpere.

Dacă răspunde la comenzi, înseamnă că înţelege că dumneavoastră sunteţi conducătorul. În cazul în care nu vă impuneţi ca şef, căţelul ar putea să creadă că este egalul sau chiar superiorul dumneavoastră, ceea ce i-ar putea afecta comportamentul.

Comenzi simple

Pentru a-l învăţa comenzile de bază vă trebuie o zgardă, o lesă şi multă, multă răbdare. Un manual de dresaj recomandă următoarele: 1) Daţi o

comandă simplă şi scurtă, 2) arătaţi-i ce doriţi să facă şi 3) lăudaţi-l imediat ce îndeplineşte acea acţiune. Tonul vocii este mult mai important decât cuvintele. O comandă trebuie dată pe un ton ferm, iar o laudă trebuie făcută pe un ton vesel, plin de afecţiune.

Nu e necesar să-l corectaţi bătându-l sau lovindu-l cu piciorul. „Spun pur şi simplu «Nu» pe un ton ferm şi lungind vocala, iar câinele înţelege că nu îmi place ce a făcut“, spune Marcos, instructorul despre care s-a vorbit mai înainte. În continuare, el afirmă: „Câinele este suficient de inteligent ca să înţeleagă când îl lăudaţi şi când îl certaţi“.

Dacă e nevoie să luaţi o măsură mai severă, îl puteţi apuca de ceafă şi scutura uşor în timp ce-i spuneţi „Nu“. Mustrările trebuie făcute în timpul „incidentului“ sau imediat după aceea. Ţineţi minte: Un câine nu-şi dă seama de ce este certat dacă îl mustraţi la câteva minute sau ore după ce a făcut o boacănă. Şi nici nu înţelege de ce acelaşi lucru este uneori greşit, iar alteori, nu. Aşadar, fiţi consecvent.

Comanda fundamentală este „Şezi!“ Dacă o învaţă, îl veţi putea ţine sub control atunci când devine foarte activ. De pildă, îi puteţi da câinelui această comandă dacă începe să sară pe musafiri. Cum? Puneţi lesa pe el şi daţi-i comanda „Şezi!“ în timp ce-l apăsaţi pe crupă şi-l ridicaţi uşor de lesă. Lăudaţi-l imediat. Repetaţi până când va îndeplini singur comanda.

Pentru a-l învăţa să rămână în această poziţie, staţi în faţa lui, ridicaţi mâna cu palma îndreptată către el şi daţi comanda „Aşteaptă!“ Dacă se mişcă, spuneţi „Nu“ şi determinaţi-l să revină la poziţia iniţială. Repetaţi comanda şi lăudaţi câinele când stă aşezat câteva momente. Când observaţi că răspunde la comandă, măriţi treptat intervalul de aşteptare, precum şi distanţa dintre dumneavoastră şi câine.

Cea mai bună metodă de a învăţa câinele să vină la stăpân este să folosiţi o lesă lungă şi să-l trageţi uşor după dumneavoastră, în timp ce-l chemaţi pe nume şi-i daţi comanda „Aici!“ Pe măsură ce câinele vine către dumneavoastră, faceţi câţiva paşi înapoi şi continuaţi să-l lăudaţi. Curând va răspunde la chemare fără să fie tras de lesă. Dacă scapă din lesă şi nu răspunde la comanda „Aici!“, chemaţi-l şi fugiţi în direcţia opusă. Câinele vă va urma din instinct.

Avertisment: Nu folosiţi niciodată comanda „Aici!“ când v-a înşelat aşteptările şi, de pildă, vreţi să-l certaţi. Câinele trebuie să înveţe că răspunzând la această comandă va avea parte de „favoruri“, adică va fi lăudat sau i se va da de mâncare. Dacă vă pierdeţi răbdarea în timp ce-l învăţaţi această comandă, câinele va înţelege că a veni la stăpân este ceva neplăcut şi, prin urmare, deloc de dorit.

Puteţi să-l învăţaţi şi să meargă alături de dumneavoastră la pas, fără să o ia înainte sau să rămână în urmă. În acest sens aveţi nevoie de o zgardă cu zale şi de o lesă scurtă. Având câinele în partea stângă, daţi comanda

„Pas!“ şi faceţi un pas înainte cu piciorul stâng. Dacă încearcă să v-o ia înainte sau să rămână în urmă, trageţi scurt şi ferm de lesă şi repetaţi comanda. Lăudaţi-l când îndeplineşte bine comanda.

Cum puteţi opri câinele să sară pe dumneavoastră? O modalitate ar fi să folosiţi comanda „Jos!“, urmată de „Şezi!“ Alta ar fi să-i luaţi labele din faţă în câte o mână şi să păşiţi spre el repetând comanda „Jos!“ Când ascultă, lăudaţi-l.

Un tovarăş loial

Nu uitaţi: Câinele este un animal sociabil. Dacă-l ţineţi mult timp închis, va fi hiperactiv, va lătra foarte mult şi va avea un comportament distructiv. Dacă-l veţi dresa, veţi avea o companie încântătoare şi un tovarăş loial şi în nici un caz o pacoste!

[Chenarul/Fotografiile de la pagina 24]

Sugestii pentru a vă dresa câinele

1. Fiţi consecvent când folosiţi cuvintele pentru comenzi.

2. Câinilor le place să fie chemaţi pe nume; în felul acesta le atrageţi atenţia. Aşadar, spuneţi-i numele când daţi o comandă („Ringo, şezi!“). Dar nu-i folosiţi numele când vreţi să-l corectaţi, de pildă în comanda „Nu!“ Câinele trebuie să înţeleagă că răspunzând când e chemat pe nume primeşte întotdeauna o recompensă.

3. Când îl recompensaţi, nu fiţi zgârciţi cu laudele. Mulţi câini sunt mai receptivi la afecţiune decât la hrană.

4. Şedinţele de lucru trebuie să fie scurte şi plăcute.

5. Nu-i induceţi, fără să vreţi, un comportament greşit, dându-i prea multă atenţie când face ce nu trebuie. Asta nu va duce decât la repetarea greşelii.

[Legendele fotografiilor]

Lăudaţi-l

„Ringo, şezi!“

[Proveniența informaţiilor]

Adaptare după *Never, Never Hit Your Dog* şi *American Dog Trainers Network*

[Chenarul/Fotografia de la pagina 25]

Învăţaţi-vă căţelul să fie curat

Un căţel poate fi învăţat să-şi facă nevoile într-un anumit loc când are între şase şi opt săptămâni. Potrivit cărţii *Dog Training Basics,* dacă vreţi să aveţi un căţel curat trebuie să-l puneţi într-un loc îngrădit, să-l dresaţi şi să-l lăudaţi; în plus, e nevoie de sincronizare. În mod normal, unui căţel nu-i place să-şi murdărească locul unde doarme. Prin urmare, ţineţi-l închis când nu e supravegheat. Observaţi când vrea să-şi facă nevoile şi ajutaţi-l să reţină unde e locul respectiv. Duceţi-l acolo (în lesă) imediat după ce se trezeşte, după fiecare masă, după ce se joacă şi înainte de a merge la culcare. Lăudaţi-l când îşi face nevoile. Îl puteţi învăţa un cuvânt care să-l stimuleze în această privinţă.

Când puiul nu e închis, fiţi atent la toate manifestările care anunţă urinarea şi defecarea: se opreşte brusc din joacă, se învârte în cerc, miroase pardoseala sau aleargă de colo-colo. Dacă-l prindeţi asupra faptului în casă, certaţi-l şi scoateţi-l imediat afară.* Reţineţi: Nu e de nici un folos să-l corectaţi după ce a trecut ceva timp de când a greşit. Ştergeţi „locul accidentului“ cu o soluţie de apă cu oţet pentru a îndepărta mirosul neplăcut, altminteri puiul va merge în continuare în acelaşi loc pentru a-şi face nevoile.

[Notă de subsol]

Când căţelul vă iese bucuros în întâmpinare, de obicei urinează involuntar; e ceva normal. Puiul arată, de fapt, că vă recunoaşte ca stăpân şi conducător. Dacă-l certaţi, problema se va agrava, deoarece va urina probabil şi mai mult pentru a vă arăta că dumneavoastră sunteţi şeful. Când câinele ajunge la vârsta de doi ani, această manifestare de obicei încetează.

Vă pune câinele în pericol copiii?

DE LA CORESPONDENTUL NOSTRU DIN AFRICA DE SUD

SYDNEY, în vârstă de doi anişori, s-a apropiat prea mult de un rottweiler agresiv, care era legat. Câinele a sărit la Sydney, i-a sfâşiat pielea de pe cap şi aproape că i-a rupt urechea stângă. Micuţului Sydney va trebui să i se facă mai multe grefe de piele.

Deoarece tot mai mulţi oameni folosesc câini pentru pază, există tot mai multe cazuri în care câinii au atacat copii. Printre rasele de câini despre care se ştie că au atacat copii pot fi amintite următoarele: rottweiler, doberman, buldog, alsacian (ciobănesc german) şi bullterrier. Un sondaj efectuat în Africa de Sud a dezvăluit faptul că, în cazurile examinate, majoritatea copiilor muşcaţi au fost atacaţi de câini pe care îi cunoşteau. Aproape jumătate dintre ei au fost victime ale câinilor vecinilor, iar un sfert au fost muşcaţi de propiii lor câini. În numai 10% din numărul atacurilor, cei vinovaţi erau câinii vagabonzi. Deseori, probabil fără să-şi

dea seama, victima a fost cea care l-a întărâtat într-un fel oarecare pe câine. Evident, multe atacuri ar putea fi evitate dacă stăpânii câinilor şi părinţii ar lua unele măsuri de precauţie.

Învăţaţi-vă copilul

Mulţi dresori de câini subliniază importanţa faptului de a nu-i lăsa pe copiii mici împreună cu câinii, fără să fie supravegheaţi de un adult. Copiii mici nu ştiu cum să se poarte cu animalele. Ei trebuie învăţaţi. De aceea, mulţi oameni au grijă ca, în lipsa unui adult responsabil, câinii şi copiii mici să fie ţinuţi în locuri diferite. În cartea *Childproofing Your Dog,* dresorul Brian Kilcommons remarcă următoarele: „Din relatările auzite s-a constatat că majoritatea problemelor apar atunci când adulţii nu sunt cu ochii pe copii".

Deseori, animalele sunt cele care trebuie apărate de copii! Kilcommons a fost chemat în ajutor când câinele unei familii s-a repezit la un copil. Neatentul tată a explicat că băieţelul său, în vârstă de doi ani şi jumătate, a fugit spre câine, care dormea, şi l-a lovit puternic cu piciorul. Evident, de durere, câinele s-a repezit la copil. În această situaţie, câinele s-a dovedit a fi demn de laudă fiindcă nu l-a muşcat pe copil. Acelaşi dresor îi sfătuieşte pe părinţi astfel: „Nu-i permiteţi copilului să-i facă unui câine ceea ce nu i-aţi permite să-i facă unui alt copil".

Învăţaţi-vă copilul cum să se poarte frumos cu animalele. Învăţaţi-l să nu sâcâie niciodată un câine. Părinţii trebuie să fie atenţi şi să sesizeze orice posibile pericole când copiii şi câinii sunt în acelaşi loc. Dacă observaţi că câinele încearcă să plece sau să se ascundă de un copil, nu-l lăsaţi pe copil să-l urmărească. Dacă copilul merge după câine şi îl întărâtă, singura cale de apărare a câinelui este aceea de a lătra, de a mârâi sau chiar de a muşca. Părinţii trebuie să-i disciplineze încontinuu, astfel încât, atât câinele, cât şi copilul să ştie că ceea ce spune părintele este serios.

Nu trataţi câinele ca pe un intrus. Când unei perechi căsătorite care are un câine i se naşte primul copilaş, proaspeţii părinţi pot avea tendinţa de a ignora câinele şi de a-l scoate în curte. Deşi este înţelept să se ia măsuri preventive, dresorul Richard Stubbs ne sfătuieşte: „Câinele nu trebuie tratat ca un intrus. Dimpotrivă, purtaţi-vă ca şi până acum, acordându-i atenţie într-o măsură rezonabilă".

Fiţi atenţi cum se poartă copilul vostru cu câinii necunoscuţi. Dacă copilul va vedea pe stradă o persoană necunoscută care şi-a scos câinele la plimbare, ce va face copilul? Va alerga nerăbdător să mângâie câinele? Învăţaţi-l să nu facă lucrul acesta. Mai întâi trebuie să-i ceară permisiunea stăpânului. Apoi, dacă stăpânul câinelui este de acord, el poate merge spre câine încet, ca să nu-l sperie. Ar trebui să facă cunoştinţă cu el stând la o distanţă mică de câine şi vorbindu-i calm. Câinele care este prietenos se va apropia de copil. Pe câinii vagabonzi

este mai bine să-i lăsaţi în pace. — Vezi chenarul „Limbajul trupului la câini“, pagina 22.

Dresarea câinelui

Lăudaţi-vă întotdeauna câinele şi fiţi buni cu el. Pedeapsa sau cuvintele aspre nu îl vor face să înveţe mai repede, ci, dimpotrivă, vor avea un efect contrar. Este bine să-l învăţaţi pe câine să vină când este chemat pe nume şi, de asemenea, să asculte unele comenzi de bază, cum ar fi: „Şezi!“ Câinele învaţă astfel să-i fie supus stăpânului său, iar acest lucru îi permite stăpânului să-l ţină mai bine în frâu în situaţiile dificile. Cele mai eficiente sunt cuvintele şi frazele simple. Folosiţi mereu aceleaşi cuvinte şi fraze. Când câinele face ceea ce i-aţi cerut, răsplătiţi-l imediat fie lăudându-l, fie mângâindu-l, fie dându-i o bucăţică din mâncarea favorită. Ca efectul să fie cel scontat, câinele trebuie răsplătit *imediat* după ce a făcut ceea ce i s-a cerut. Următorul pas important este repetarea gestului până când acesta i se întipăreşte bine.

Dacă vă cumpăraţi un câine, fie unul mic, fie unul mai bătrân, acesta trebuie ajutat să se obişnuiască cu copiii. Copiii reacţionează diferit de adulţi. Sunt mai gălăgioşi şi mai impulsivi şi este mult mai probabil că vor alerga spre câine, care s-ar putea să se sperie. Este bine să-l obişnuiţi pe câine cu astfel de gesturi neaşteptate. Când copiii nu sunt prin preajmă, obişnuiţi-l pe câine cu zgomotele bruşte. Faceţi ca dresarea să fie o joacă. Daţi-i câinelui o comandă şi alergaţi brusc spre el. După aceea, răsplătiţi-l imediat. Strigaţi la el tot mai tare. În final, lăudaţi-l şi mângâiaţi-l cu căldură. După puţin timp îi va plăcea acest joc.

Copiilor mici le place să îmbrăţişeze câinii, dar trebuie să-i învăţaţi să nu facă lucrul acesta, deoarece unii câini se sperie când cineva se apropie de ei atât de mult. În cazul în care copilul îmbrăţişează câinele, învăţaţi-l pe câine să accepte aceasta. Îmbrăţişaţi-vă scurt câinele, după care daţi-i o bucăţică din mâncarea preferată şi lăudaţi-l. Treptat, îmbrăţişările pot deveni tot mai lungi. Dacă câinele mârâie sau îşi arată colţii, cereţi ajutorul unui dresor calificat.

Câinele agresiv

Se pare că unii câini sunt agresivi din fire, de aceea ei pot fi un pericol pentru membrii casei. Câinii-mascul sunt, de obicei, mai agresivi.

Câinelui căruia îl place să domine nu suportă să fie mângâiat, îndeosebi în zonele sensibile, cum ar fi faţa şi gâtul. Alteori însă, câinele se poate apropia de voi, vă poate împinge uşor sau chiar îşi poate pune labele în poala voastră, „cerând“ atenţie. El poate păzi zonele strategice ale casei, nelăsându-i nici măcar pe membrii familiei să intre în acele zone. Deseori îşi arată posesivitatea faţă de anumite obiecte, cum ar fi jucăriile, şi poate mârâi sau poate înceta să mai muşte din ele dacă te apropii de el când este ocupat cu ele.

Ca să-şi consolideze poziţia de stăpâni, aceşti câini vor ignora în mod deliberat comenzile cunoscute. Ei se pot ciocni de copii sau se aşteaptă să iasă primii pe uşă. De asemenea, ei pot încerca să se urce pe oameni cu picioarele din faţă. Acest gest, afirmă Brian Kilcommons, este „un gest de dominare“ şi „nu are legătură cu relaţiile sexuale“. El ne avertizează că acesta „este întotdeauna un semn că câinele crede că el comandă. Cu siguranţă, urmează o divergenţă“. Câinele mai poate avea obiceiul de a prinde cu gura mâna stăpânului, cerând astfel atenţie.

Aceste semne de agresivitate nu trebuie trecute cu vederea. Agresivitatea nu va dispărea pur şi simplu; mai degrabă ea se va intensifica, iar copiii din casă pot fi în pericol. Mulţi dresori sunt de părere că un astfel de câine trebuie castrat, indiferent de sex, întrucât, în general, aceasta îl face să fie mai puţin agresiv.

Nu este recomandabil să întărâtaţi un câine agresiv ca să-i arătaţi cine este stăpânul. În realitate, înfruntarea agresivă şi disciplinarea aspră ar putea fi periculoase. Câinelui i se poate arăta în moduri mult mai subtile cine comandă.

De fiecare dată când un câine agresiv se apropie de voi ca să-i acordaţi atenţie, iar voi i-o acordaţi, nu faceţi altceva decât să-i întăriţi încă o dată convingerea că el comandă. De aceea, când un astfel de câine cere atenţie, ignoraţi-l. Întreaga familie trebuie să colaboreze în acest sens. La început, câinele s-ar putea să fie uimit şi poate chiar să latre şi să vă privească drăgăstos, dar împotriviţi-vă tentaţiei de a ceda. Când se retrage, şi, probabil, merge să se aşeze în colţul lui, ei bine, acesta este momentul în care puteţi să-i acordaţi puţină atenţie. În felul acesta câinele învaţă că voi sunteţi stăpânul şi că voi decideţi când trebuie să-i acordaţi atenţie.

Jocurile agresive, cum ar fi „lupta cu odgonul“ şi luptele greco-romane, pot stimula tendinţa de dominare, de aceea trebuie evitate. Este de preferat ca acestea să fie înlocuite cu jocuri neagresive.

Este mai bine dacă câinele nu doarme în dormitor. Dormitorul este o zonă „privilegiată“, iar dacă i se permite să doarmă acolo, aceasta i-ar putea da câinelui în casă o poziţie mai înaltă decât cea a copiilor. Dimpotrivă, culcuşul câinelui trebuie aşezat în bucătărie sau într-o cuşcă de afară. Deseori stăpânii sunt muşcaţi chiar în dormitorul lor de un câine agresiv.

Dacă în pofida eforturilor depuse câinele nu reacţionează sau dacă în timp ce este dresat sau în orice alt moment vă simţiţi ameninţaţi, apelaţi la ajutorul unui dresor competent. Medicul veterinar v-ar putea recomanda unul. Înainte ca să-l angajaţi pe dresor, discutaţi cu el despre metodele lui de dresare şi asiguraţi-vă că sunteţi mulţumiţi de ele. Dresorul Richard Stubbs ne avertizează: „Dacă un câine agresiv poate răspunde la comenzile unui dresor profesionist, acest fapt nu garantează

că îi va răspunde şi stăpânului la fel“. Stăpânul câinelui trebuie să fie sigur că poate să-şi ţină câinele sub control în situaţii critice.

Unii câini vor continua să fie agresivi chiar şi după cea mai competentă instruire, iar păstrarea lor pune familia în pericol. După ce v-aţi străduit să faceţi tot ce puteţi, s-ar putea să consideraţi că este mai bine să scăpaţi de câine decât să riscaţi şi să vă puneţi în pericol. Este bine dacă veţi cere sfatul unui veterinar sau al unui dresor. Poate îi veţi găsi câinelui o nouă locuinţă, dar, desigur, aveţi obligaţia de a-l anunţa pe noul stăpân al câinelui de problemele pe care le-aţi avut cu acesta.

Dresorul Peter Neville ne sfătuieşte: „Câinii cărora le place să domine trebuie trataţi numai după nişte norme foarte severe, şi trebuie văzut cu foarte multă grijă cine va fi în pericol şi cât de mare va fi pericolul. Dacă persoanei celei mai expuse pericolului nu i se poate asigura siguranţa, atunci este mai bine să-i alegeţi cu grijă câinelui un nou stăpân sau să fie omorât“.

Copiii pot învăţa şi pot trage foloase pe plan afectiv dacă au câini sau animale favorite. Supraveghindu-i în mod corespunzător, părinţii vor lua măsuri ca toate amintirile pe care le vor avea copiii lor despre animalele lor favorite să fie plăcute.

[Chenarul de la pagina 22]

Limbajul trupului la câini

Comportamentul specific câinelui agresiv dezvăluie intenţiile lui neprietenoase. Învăţându-vă copilul să înţeleagă acest limbaj al trupului câinelui, îl puteţi ajuta să evite situaţiile periculoase.

● Câinele agresiv va încerca să pară mai mare. Poate îşi va zbârli părul de pe spate. Câinele poate lătra sau mârâi, ţinându-şi coada drept în sus. Dacă dă repede şi energic din coadă, aceasta nu înseamnă prietenie. Lăsaţi câinele în pace.

● Câinele fricos îşi lasă capul şi urechile în jos, iar coada şi-o ţine în jos sau între picioare. Dacă vă apropiaţi de un astfel de câine, el poate deveni agresiv din cauza fricii. Daţi-i pace.

● Câinele liniştit îşi ţine capul nici prea sus, nici prea jos, are gura deschisă, iar coada puţin mai jos de linia corpului, însă fără să-i atârne. Dacă dă din coadă, înseamnă că este prietenos. În general vă puteţi împrieteni cu acest gen de câine.

(Adaptare după cartea *Childproofing Your Dog,* de Brian Kilcommons şi Sarah Wilson.)

[Chenarul/Fotografiile de la pagina 23]

Pentru siguranţa câinelui

1. Supravegheaţi copiii mici şi câinii.

2. Învăţaţi-vă copilul să nu sâcâie niciodată un câine.

3. Când vreţi să mângâiaţi un câine necunoscut, cereţi-i mai întâi voie stăpânului.

4. Dresaţi-vă câinele să asculte unele comenzi de bază.

5. Obişnuiţi-vă câinele să fie îmbrăţişat.

6. Evitaţi jocurile agresive.